

12. НЕРІВНОМІРНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН ЯК ФАКТОР ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сидоренко П.О., к.е.н.

Національний університет харчових технологій

Перша хвиля Промислової революції була вагомим поштовхом прискорення економічного та соціального розвитку країн Західної Європи та Північної Америки, проте поширення надбань науково-технічного прогресу в світі відбувалось нерівномірно, що призвело, разом з іншими факторами до зростання відмінностей між рівнем та темпами економічного розвитку перерахованих країн та решти світу. На думку багатьох дослідників, у другій половині ХХ століття розпочався наступний етап економічного розвитку світу – Велика конвергенція (the great convergence), що передбачає поживлення соціально-економічного поступу країн Азії та інших регіонів, зростання їх ролі в світовій економіці, на противагу традиційним лідерам: країнам Західної Європи

та Північної Америки. Зокрема, якщо протягом 1980 р. Китай експортував товари загальною вартістю 18,1 млрд. дол. США, а біля 40% світового експорту цього року забезпечили разом США, Німеччина, Японія, Франція та Сполучене Королівство, то в 2013 р. лише обсяг відповідного експорту з Китаю, який очолив перелік найбільших експортерів світу, становив 11,7% (2,2 трлн. дол. США) від світового показника[1]. Значно зміцнили свої позиції у світовій торгівлі товарами Південна Корея, Гонконг та решта країн Азії. Не зважаючи на зростання рівня соціально-економічного розвитку перерахованих країн Азії та решти світу говорити про відсутність ознак та наслідків Великої дивергенції (the great divergence) було б завчасно, оскільки «прірва» між найбільш та найменш економічно розвиненими країнами світу лише збільшується: ВВП на душу населення у Люксембургу становить 110,7 тис. дол. США, а в Малаві – 226 дол. США (2013 р.); працівники промислового сектору Норвегії отримують заробітну плату в розмірі 52,03 дол. США за годину, а Філіппін – 1,92 дол. США; середня тривалість життя в Німеччині становить 81 рік, а в Малаві – лише 55 років [2; 3].

Світова спільнота приділяє значну увагу як проблемам економічного розвитку окремих країн, зокрема найменш розвинених, так і світу в цілому. Актуальним також є аналіз зазначеної проблематики в контексті розвитку міжнародних економічних відносин, з огляду на сучасні тенденції розвитку світової економіки. Подолання бідності та відповідних негативних соціально-економічних наслідків є однією з Цілей Розвитку Тисячоліття та залишатиметься, на нашу думку, одним з пріоритетних напрямків міжнародної співпраці до повного вирішення цієї проблеми. Міжнародні фінансові організації, включаючи Групу Світового банку, виділяють значні фінансові ресурси на підтримку розвитку АПК, малого та середнього бізнесу, загального рівня та інноваційної складової економічного розвитку країн, що потребують цієї підтримки. Зокрема, Міжнародна фінансова корпорація ставить собі за мету, використовуючи наявні інструменти фінансування, подолати проблему бідності до 2030 р., Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, разом з Конференцією ООН з торгівлі та розвитку розробляють заходи щодо забезпечення продовольчої безпеки світу шляхом залучення додаткових інвестицій, окрім інших цілей. Проблема нерівномірного економічного розвитку світу та екстремальних проявів бідності окремих країн є важливою темою багатьох наукових дискусій, зокрема передумови появи Великої дивергенції досліджуються в працях Д. Ландеса, К. Померанца та

інших. Вагомий внесок в розвиток науково-теоретичних засад економічного розвитку зробили А. Хіршман, Р. Родан та багато інших.

Актуальність дослідження проблеми нерівномірності економічного розвитку світу обумовлено значним негативним впливом відповідних факторів на розвиток та ефективність функціонування світової економіки:

1) низький рівень економічного розвитку країни є одним з найбільш впливових факторів міграції її населення, зокрема трудової та нелегальної, що має вагомий негативний соціально-економічний наслідок як для приймаючої так і країни походження мігрантів;

2) недостатнє харчування та медичне обслуговування, що є безпосереднім наслідком низького економічного розвитку країни, спричиняє поширення захворювань, пов'язаних з неналежними побутовими умовами, також ці країни є потенційним джерелом поширення різноманітних епідемій, як в окремих регіонах так і світі в цілому (доказом цього є нещодавнє поширення лихоманки Ебола, що, окрім чисельних людських жертв, завдало значної шкоди економіці відповідних країн Африки та їх країн-партнерів, а поширення хвороби за межами континенту мало б катастрофічні наслідки для світу);

3) низький рівень економічного розвитку є одним з чинників соціально-політичної нестабільності, що негативно позначається на інвестиційному кліматі країни, перспективах залучення нових та збереженні існуючих іноземних інвестицій, від чого страждають не лише країни-реципієнти, але й інвестори;

4) за даними Групи Світового банку, в країнах з низьким рівнем доходу (ВНД – 709 дол. США на душу, 2013 р.) проживає біля 850 млн. чоловік, ще 2,6 млрд. чоловік проживає в країнах з доходом нижче середнього (ВНД – 2074 дол. США на душу, 2013 р.), що свідчить про значний потенціал розвитку міжнародної торгівлі товарами та послугами за умови підвищення купівельної спроможності населення відповідних країн [2];

5) підвищення рівня економічного розвитку згаданих країн дало б їм можливість брати більш активну участь у міжнародній науково-технічній співпраці, міжнародному поділі праці, міжнародній спеціалізації (на товарах з вищим обсягом доданої вартості) та виробничій кооперації;

6) вирішення гуманітарних, соціальних та інших проблем, пов'язаних з низьким рівнем економічного розвитку окремих країн потребує значним часових, людських та фінансових ресурсів світової спільноти, які можуть бути використані (після вирішення вищезазначених проблем) для поширення відновлювальних джерел

енергії, стимулювання загального розвитку науково-освітнього простору, подолання екологічних проблем, дослідження космосу та досягнення інших цілей подальшого розвитку людства.

Вирішення проблеми нерівномірності економічного розвитку світу матиме вагомий позитивний вплив не лише на відповідні країни, але й світ в цілому. Проте, це спричинить, на нашу думку, низку трансформаційних процесів у світовій економіці, пов'язаних з можливою зміною структури ключових гравців, обсягів операцій на світових ринках тощо. Зокрема, потребуватимуть перегляду засади функціонування ключових світових організацій, наприклад, СОТ, з урахуванням можливої зміни ваги їх учасників в міжнародній економіці. Ці процеси можуть стосуватимуться не лише економічних, але й міжнародних організацій загального спрямування, наприклад ООН (принципи функціонування Ради Безпеки тощо). Зростання обсягів промислового виробництва за рахунок підвищення продуктивності існуючих (в наслідок загострення конкуренції на міжнародних ринках) та створення нових підприємств (в індустріальних країнах нової хвилі) призведе до значного зростання попиту на енергоресурси, що також може бути фактором дестабілізації світової економіки за відсутності достатніх альтернативних джерел енергії. Більше того, значне зростання обсягів промислового виробництва матиме вагомі негативні наслідки для довкілля, що призведе до загострення екологічних проблем. Підвищення рівня економічного розвитку сприятиме зростання тривалості життя в досліджуваних країнах, що може спричинити зростання кількості населення світу, за відсутності значних змін в темпі приросту населення. Це може призвести до появи нових загроз продовольчій безпеці світу.

На нашу думку, голод, неписьменність, високий рівень дитячої смертності та інші проблеми, пов'язані з низьким рівнем економічного розвитку країни не повинні існувати в XXI столітті. Враховуючи значний негативний вплив відповідних факторів на функціонування світової економіки світова спільнота має докладати усіх необхідних зусиль для їх вирішення. Проте, не варто забувати про всі можливі наслідки усунення нерівномірності економічного розвитку світу, задля мінімізації потенційних ризиків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Офіційний сайт Світової організації торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.wto.org>.
2. Офіційний сайт Групи Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org>.

3. Офіційний сайт Департаменту статистики щодо ринку праці Міністерства праці США торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bls.gov>.